

Eduard (Eddy) Spanjaard werd op 3 januari 1909 in Utrecht geboren. Hij was de zoon van David (Dé) Spanjaard en Rosalie Lilly Weill. Hij had een broer Jacob (Jaap). Hij is geboren en getogen in Utrecht, waar hij de HBS bezocht.

In zijn jeugd had hij een delicate gezondheid, waarvoor hij lange tijd kuurde in Zwitserland. In 1923 verbleef hij meerdere maanden in Leysin, Zwitserland.

Eddy was fanatiek schaker én padvinder bij groep 2 Salwega in Utrecht. In *De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders"* staat in de jaren '20 een vaste schaakrubriek door J.R.G. de Veer en er worden padvindersschaaktoernooien georganiseerd. In 1924 verschijnen in het blad de volgende teksten:

Schaaknieuws. In een 1-daagsche wedstrijd won E. Spanjaard een 2de prijs in de 3de klasse. Ga zoo door, Eddy, dat is het begin van den roemrijken weg, die naar den tempel der godin Caïssa voert!

Schaaknieuws. In de eerste klasse van de Utrechtsche Schaakclub won Eddy Spanjaard den eersten prijs, terwijl Johan Kutsch Lojenga den eersten prijs in Wageningen haalde, beiden zeer overtuigend. Goed zoo, mannen, dat wordt een succesnummer. Nederland zal nog eens bang worden voor hare padvinderschakers! Een saluut en een hartelijken linker!

Eddy reageerde regelmatig op de schaakrubriek. In 1926 gaf hij elke zaterdagavond in het clubhuis schaakles aan een aantal padvinders en in 1927 nam hij de schaakrubriek over.

Als veertienjarige jeugdspeler werd hij in 1923 lid van de deftige Schaakclub Utrecht (SCU), waar oudere heren hem en zijn schoolvriend Henk van Steenis, de latere voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Schaakbond en oprichter van de politieke partij PSP, met gemengde gevoelens zagen komen. Hij had amper geld om de contributie te betalen, maar hóéfde ook niet te betalen. Hij heeft nooit geweten wie de betaling van zijn contributie toentertijd voor zijn rekening genomen heeft.

Hij ging rechten studeren in Utrecht. Na zijn afstuderen werd hij advocaat. Hij gold na enige tijd als één van de beste pleiters in Utrecht, vooral in het civielrecht.

Vlak voor de Tweede Wereldoorlog, in augustus 1939, trouwt Ed met Milly Marczak. Ze is joods maar haar afkomst is niet te bewijzen, omdat haar ouders uit de Oekraïne komen.

Op 17 juni 1940 verscheen een rubriek van Eddy Spanjaard. Spanjaard: *"Het zal nog wel even duren, vóór de geschokte gemoederen van ons volk tot rust zijn gekomen. Na de zware dagen, die achter ons liggen, is lichte kost aangewezen. Daarom hebben wij een aantal opgaven bijeengezocht van het allerlichtste kaliber, namelijk met slechts vier stukken."*

Voor de bezetter is het huwelijk een 'gemengd gehuwd' en Eddy hoeft niet direct te vrezen voor deportatie. Maar de beperkingen die hij in zijn dagelijks leven ondervindt van het jood zijn, zijn zo groot dat hij besluit zich samen met Jaap te laten 'Calmeijeren', om zo van een jood een halfjood te worden. De Duitser Calmeijer is aangesteld om twijfelgevallen te beoordelen wie wel of niet joods is. Hij heeft duizenden joden op die manier voor deportatie kunnen behoeden.

Jaap, Ed en vooral Milly bedenken een constructie dat een niet-joodse huisvriend verklaart dat hij, in een periode dat zijn vader Dé ernstig ziek is geweest, in zijn plaats de verwekker is geweest van de beide kinderen. En deze constructie is geaccepteerd, ondanks dat deze vriend een lange, blonde man is, die in niets op Ed lijkt. Bij het bekijken van de foto's zegt Calmeijer: *'Sie sind ihrer Mutter so ähnlich, dass für den Vater nichts übrig bleibt.'*

Eddy kan zijn Jodenster afdoen en krijgt zelfs zijn fiets terug. Al in de oorlog zijn er grote huwelijksproblemen tussen Ed en Milly. Hoewel zij in de oorlog mogelijk zijn leven heeft gered en hem in ieder geval veel moeilijkheden met de Duitsers heeft bespaard, is na de oorlog hun huwelijk niet meer te redden en de scheiding volgt in december 1945. Ed wil er later niets over kwijt.

Na de oorlog werkte hij als advocaat veel aan het rechtsherstel van bedrijven die tijdens de oorlog als gevolg van de bezetting verliezen hadden geleden.

Hij hertrouwde op 23 maart 1950 met Petronella Alida de Groot. Ze kregen geen kinderen.

Eddy is zijn hele leven lid geweest van SCU. Van 1930 tot 1960 speelde hij mee in vele internationale toernooien, vertegenwoordigde hij Nederland op de Olympiade, en kon men hem vele malen bewonderen op het Nederlands kampioenschap. Op was twee termijnen voorzitter bij de Schaakclub Utrecht (1950-1954 en 1973-1978).

Hij overleed op 7 mei 1981 op de club achter het schaakbord in zijn geboortestad Utrecht.

Meer informatie

[Eduard Spanjaard \(1909 - 1981\) - Genealogy \(geni.com\)](#)

[Oorlog in Utrecht \(oudzuylenutrecht.nl\)](#)

[Eduard Spanjaard \(oudzuylenutrecht.nl\)](#)

[Herinneringen aan Eduard Spanjaard – Schaakblog](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 9, 1923, no. 4, 01-03-1923 » 01 maa 1923 - Pag. 1 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 9, 1923, no. 9, 12-05-1923 » 12 mei 1923 - Pag. 3 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 10, 1924, no. 13, 19-07-1924 » 19 jul 1924 - Pag. 4 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 12, 1926, no. 2, 1926 » 1926-02 - Pag. 9 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 12, 1926, no. 9, 1926 » 1926-09 - Pag. 8 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 13, 1927, no. 3, 1927 » 1927-03 - Pag. 12 | Delpher](#)

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op <http://vrijheid.scouting.nl> voor meer informatie en alle andere verhalen.